

Vytautas MAŽIULIS

DĖL PR. „saulės šventė“

1423 m. dokumente yra užrašytas Vaŕmės krašto Heiligenbeilio apylinkių vietovardis (= vv.) *Sawliskresil* („Sonnenstuhl Kr. Heiligenbeil“ *Gerullis* ON 153), apvo-kietintas iš pr. **Sauliskrēslan* „Saulės krėslas“, kurį sudaro: a) lytis (gen. sg. fem.) pr. *saulīs* „saulės“ (tiksliau – dievybės vardas pr. **Saulīs* „Saulės“) su fleksiniu *-ī- (matyt ne *-ī- < *-ī-) iš nekirčiuoto pr. *-ē- (plg. lie. *sául-ė-s* gen. sg.) ir b) pr. **krēslan* „krėslas“ (= *creslan* „t. p.“ E nom.-acc. sg. neutr.) su kirčiuotu pr. *-ē-. Taigi pr. vaŕmiai XV a. pradžioj kirčiuotą *ē buvo išlaikę, o nekirčiuotą – išvertę į *ī. Dėl sandūrinio žodžio (vv.) pr. varm. **Sauliskrēslan* < **Saulēskrēslan* plg. pvz. lie. *Laukožemė* [= *laūko* (gen. sg.) + *žēmė*] ir kt. (žr. *Skardžius* ŽD 406 t.).

Iš vv. pr. (varm.) **Sauliskrēslan* „Saulės krėslas“ < **Saulēskrēslan* „t. p.“ matyti, kad prūsai (bent jau vaŕmiai) sakė (sakydavo): vakare *S a u l ė* (kaip dievybė) ne „leidžiasi“, o „s ė d a (pailsėti į krėslą)“, plg. lie. dial. *sáulė séda* „saulė liaudžiasi“; žr. dar *Būga* RR II 384.

Tuo Heiligenbeilio apylinkėse buvusiū vietovardžiu pr. (varm.) **Saulēskrēslan* „Saulės krėslas“ (= „Saulės sėdimo vieta“!) iš pradžių vadinosi kalva (ar šiaip vieta), ant kurios, žiūrint iš rytų, „sėdo“ („sėsdavo“) saulė (ji „sėsdavo“, aišku, n e v i - s u o m e t ant tos kalvos!) veikiausiai per didžiąją *S a u l ė s* (kaip dievybės) šventę – tą šventę, kuri lietuviškai vadinama *Rasōs* arba Joninių šventė. Kitaip sakant, iš to pr. (varm.) vietovardžio galima suponuoti, kad trumpiausios metų nakties (bei ilgiausios dienos) šventė prūsų (vaŕmių) buvo ypatingai švenčiama ir ji vadinosi matyt „*S a u l ė s* šventė“ (ar pan.).